

okolností přiměřenou [lhůtu k dodatečnému plnění (čl. 356 obch. z.); o tom, zdali purgatio morae jest možna, rozhoduje povaha obchodu. Při fixních obchodech (viz tento čl.) čl. 356 obch. z. neplatí. Chce-li prodavač zboží prodati a náhradu škody žádati, není k tomu třeba předběžného oznámení ani poskytnutí lhůty k dodatečnému plnění (čl. 357 obch. z.).

Moratorium (příročí).

I. Pojem.

Moratorium v nejširším slova smyslu jest povolení lhůty ke splnění závazku, jež se uděluje dlužníku nezpůsobilému k placení (insolventnímu). Moratorium od sečkání liší se tím, že toto jest povahy soukromoprávní závisející od vůle věřitelovy, kdežto povolení moratoria v zákonných případech často na vůli věřitelově jest nezávislé.

Moratorium jest původu římského. Udělovalo se císařským reskriptem a to nejvýše na 5 let (litterae quinquenales) dlužníku, který, ačkoli má dostatečné jmění k uspokojení věřitelů, beze své viny upadl v tíseň finanční, tak že okamžitě nemůže závazkům svým dostáti. Institut tento přejalo též právo německé; říšský polic. řád z r. 1548 ustanovil, že státní moc moratorium může udělit dlužníku jedině v případech nezaviněných nahodilých nehod.

II. V rakouském právu udělování moratorií, o nichž jedná 32. hlava jos. s. ř. v §§ 353—361, bylo zrušeno. Soudní řád počítá moratoria, jak plyne z nadpisu 32. kapitoly, k případům příročí (Stillstände). Vyskytují se však ještě jiné druhy příročí, které dle zákonných předpisů mají vliv na procesné řízení; neboť mohou během sporu nastati okolnosti, kteréž některé straně na delší dobu nebo na vždy zabrání v posavadní procesné činnosti pokračovati. Soudní řád nesmí nedbati takovýchto okolností, neboť řízení spočívající na zásadě oboustranného slyšení pozbývá svého nejpodstatnějšího základu, jakmile některé straně stane se nemožným další účastenství ve sporu; zákon resp. soudce musí tudíž o to pečovati, aby nebylo pokračováno ve sporu proti straně, které neodvratnými příhodami v další procesné činnosti bylo zabráněno. Takové případy jsou:

1. Smrt sporné strany; tím nastoupí samo sebou příročí v zahájeném procesu. Řízení musí býti přerušeno, aby pro pozůstalost byl zřízen opatrovník. Byla-li však sporná strana zastoupena advokátem, nepřeruší se řízení, poněvadž jeho plná moc obsahuje též clausulam heredum buď výslovně nebo ze zákona (§ 316 s. ř.).

2. Řízení se přeruší, nastane-li změna v osobě zástupce nesvéprávné strany procesné, tak ku př., jestliže poručníku byl jeho úřad odňat, jestliže otec zemřel nebo otcovské moci byl zbaven, jestliže jest třeba zřídití kolisního kurátora atd.

3. Dle ustanovení § 7 konk. ř. se proces přeruší vyhlášením konkursu, jde-li o nároky, jež podléhají povinnosti ohlášení v konkursu, a to třebaž spor již k rozhodnutí byl zralý. V řízení proti úpadci v první instanci zahájeném nemůže býti pokračováno, byť i nárok se obmezoval na jmění v konkursní podstatu nenáležející (roz. ze dne 24. září 1878, č. 10.937, sb. 7153). Přerušeni působí i naproti společníkům v rozepři kridatáře; proti nim však může řízení po likvidačním stání u procesného soudu býti opět zahájeno (roz. ze dne 29. května 1889 č. 4460, časop. »Ger. Halle« 1889 č. 27; ze dne 12. prosince 1883 č. 14.157, sb. 9696;

ze dne 6. června 1883 č. 2716 sb. 9465; ze dne 29. ledna 1878 č. 611, sb. 6817).

III. Konečně budiž se tu dotknuto t. zv. generálního moratoria kteréhož bývá zapotřebí v časech všeobecné hospodářské bídy, zejména za války nebo bezprostředně po ní v zájmu všeobecném, aby se předešlo hospodářské zkáze celých vrstev obyvatelstva. Dle rakouského práva může však takové generální moratorium býti uděleno jedině zvláštním zákonem.

IV. Nový soudní řád civilní jedná v §§ 155—170 o přerušení (Unterbrechen) a klidu (Ruhen) řízení; rozdíl mezi nimi záleží jednak již v pojmu samém, jednak v tom, že řízení smí resp. musí býti přerušeno jedině na základě určitého zákonného předpisu, jsou-li tu žádané podmínky, kdežto klid řízení nastupuje následkem úmluvy stran. Oběma těmito právním předpisům společný jest moment obnovy řízení.

A) Přerušení řízení.

a) Přerušení řízení způsobuje:

1. Úmrtí sporné strany: Úmrtím strany přerušuje se řízení toliko tenkrát, když zesnulá strana nebyla zastoupena ani advokátem ani jinou osobou procesní plnou mocí opatřenou. Přerušení trvá až do převzetí řízení právním nástupcem zesnulé strany, nebo navrhl-li by odpůrce dříve zřízení opatrovníka (§ 811 o. o. z.), by proti němu v řízení se pokračovalo, až do pokračování v řízení opatrovníkem (§ 155 nov. s. ř.).

2. Ztráta procesní způsobilosti.

3. Smrt zákonného zástupce strany nebo zánik jeho práva k zastupování, nenabyla-li strana zároveň procesní způsobilosti. Přerušení však v obou těchto případech (ad 2 a 3) nastává toliko tenkrát, když strana těmito změnami dotčená není zastoupena ani advokátem ani jinou osobou procesní plnou mocí opatřenou (§ 158 nov. s. ř.). Přerušení trvá v těchto případech potud, až nový zákonný zástupce odpůrce o svém ustanovení zpraví a v řízení pokračuje.

4. Smrť advokáta některé strany nebo pozbytí způsobilosti jeho stranu dále zastupovati. Přerušení řízení trvá tu potud, až strana jiného advokáta zřídí a tento své zřízení odpůrci oznámí a zároveň v řízení pokračuje (§ 160 nov. s. ř.). Aby pokračování v řízení bylo dosaženo, může také straně, která má nového zástupce zříditi, k návrhu odpůrcově soudem býti uloženo, aby do lhůty jí zároveň určené zástupce zřídila. Nebyl-li by zástupce v této lhůtě soudu oznámen a zároveň jeho plná moc předložena, tedy po vypršení této lhůty se pokládá řízení za opět zahájené, a stranu liknavou stihnou veškeré právní újmy, jež zákon s nezřízením advokáta v procesu advokátském spojuje.

5. Zastaví-li soud úřední svou činnost následkem války nebo jiné události (§ 161 nov. s. ř.).

6. Nahodilá překážka straně vzešlá. Jestliže některá strana za války jest ve službě vojenské, nebo zdržuje-li se na místě, které vrchnostenským nařízením, válkou nebo jinými událostmi od styku se soudem jest odloučeno, a je-li se zároveň obávati, že by tyto okolnosti na vedení rozepře v neprospěch nepřítomné strany mohly působiti.

7. Vyhlášení konkursu na jmění strany (§ 159 nov. s. ř.).

Veškeré tyto případy přerušení uvádí zákon jen demonstrativně (příkladem), neboť § 167 připouští i jiné důvody přerušení než pod č. 1—6 vyjmenované.

b) Účinek přerušeni jest, že

1. pokud přerušeni trvá, předvolání k projednávání sporu nemohou býti vydávána;

2. předvolání snad již dříve vydaná na dobu po způsobeném přerušeni pozbývají platnosti, a konečně

3. běh každé lhůty k provedení procesního úkonu se staví. S obnovením řízení počíná plná lhůta opět znova běžeti (§ 163 nov. s. ř.).

c) Pokračování v přerušeni řízení

1. zavede se z pravidla k návrhu strany u onoho soudu, při němž rozepře v čas nastoupení důvodu přerušeni byla vedena; tento návrh čelí buď k položení roku k ústnímu jednání nebo, byla-li lhůta přerušena k opětovnému ustanovení této lhůty.

2. Zánik důvodu přerušeni budiž osvědčen.

3. Rozhodnutí o tomto návrhu stane se bez předchozího ústního jednání; toliko v pochybných případech může soud odpůrce vyslechnouti.

4. Za účelem pokračování v řízení úmrtím strany přerušeni může odpůrce navrhnouti předvolání právních nástupců jejích; nedostaví-li se tito a je-li tvrzené právní následnictví dostatečně osvědčeno, budiž řízení prohlášeno za převzaté s těmito právními nástupci; popírají-li však tito povinnost v proces vstoupiti, rozhodne o tom soud po ústním jednání (§§ 156 a 157 nov. s. ř.).

B) Klid řízení má místo:

1. následkem úmluvy obou stran: taková úmluva jest však účinná teprve od toho času, kdy oběma stranami soudu byla oznámena. S klidem řízení spojeny jsou právní účinky přerušeni řízení s tou výjimkou, že běh konečných lhůt nepřestává. § 170 nov. s. ř. mimo to ustanovuje: »Klid řízení má kromě toho ten následek, že v řízení před vypršením tří měsíců od oznámení příslušného dohodnutí nemůže býti pokračováno.« Perm. výbor posl. sněm. ohledně tohoto ustanovení poznamenává, že má býti kautelou proti zneužívání institutu klidu řízení a že převzato jest z procesu porýnsko-francouzského. Klid řízení trvá tak dlouho, až — po uplynutí 3 měsíců — některá strana pokračování v řízení navrhne (buď návrhem na položení roku k ústnímu jednání nebo na ustanovení lhůty nové). Tato tříměsíční lhůta může býti sice překročena, nikoli však zkrácena.

2. Klid řízení nastupuje však i bez výslovného dohodnutí se stran, nedostaví-li se obě strany k položenému roku. I tu klid řízení musí trvati nejméně 3 měsíce; strany buďtež pak v tomto případě zpraveny netoliko o nastalém klidu řízení, nýbrž buďtež jim též oznámeny zákonné následky s tím spojené (§ 170 nov. s. ř.).

Mosty.

I. Pojem.

Mosty patří k nejdůležitějším prostředkům spojovacím a staví se zpravidla za tím účelem, aby spojily si nice, které vodami jsou rozděleny; jsou tedy částí silnice. jen výjimkou vzhledem na jich důležitost a veliký náklad, kterého vyžadují, pokládají se za samostatný předmět stavební. Naskytá se často otázka, zda most je veřejným spojovacím prostředkem. Zodpovězení této otázky závisí především na tom, zda silnice a cesty, které jsou mosty spojeny, jsou veřejným statkem čili nic (nál. spr. s. dvoru ze dne 21. března 1892. č. 3568 z r. 1891 sb. »Budw.« č. 6502).